

ภูมิปัญญาในการเลี้ยงผึ้งโพรงไทยแบบโฮมสเตย์
กรณีศึกษา ศูนย์บริการ และถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร
ตำบลสระแก้ว อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช

**The Local Wisdom of Honey Bee in Honey Come Thai Homestay-
Style: A Case Study of Agricultural Technology Service and
Transfer Center, Sa Kaeo Sub-District, Tha Sala District, Nakhon
Si Thammarat Province Thailand**

วันที่รับบทความ: 23 ต.ค. 64

วันที่แก้ไขบทความ: 19 พ.ย. 64

วันที่ตอบรับ: 24 ธ.ค. 64

วนศิลป์ เจริญสุข¹

Wanasin Jareonsook¹

จิตติมา ดำรงวัฒนะ²

Jittima Damrongwattana²

เดโช แชน้ำแก้ว²

Daycho Khaenamkaew²

อุดมศักดิ์ เดโชชัย²

Udomsak Dechochai²

¹นักศึกษาสาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช (2563)

¹Student of Community Development Program Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Si Thammarat. (2020)

²อาจารย์สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

²Lecturer in Community Development Program Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Si Thammarat.

วารสารครุศาสตร์วิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 (มกราคม – เมษายน 2565)

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้านี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภูมิปัญญาในการเลี้ยงผึ้งโพรงไทยแบบโฮมสเตย์ สภาพปัญหาการเลี้ยงผึ้งโพรงไทย และแนวทางส่งเสริมการเลี้ยงผึ้งโพรงไทยแบบโฮมสเตย์เพื่อส่งเสริมอาชีพท้องถิ่น กรณีศึกษา: ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ตำบลสระแก้ว อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ขั้นตอนที่ 1 โดยการสัมภาษณ์ ขั้นตอนที่ 2 โดยการสังเกต เครื่องมือที่ใช้ได้แก่แบบสัมภาษณ์และแบบสังเกต ประชากรได้แก่ กลุ่มผู้เลี้ยงผึ้งโพรงไทยแบบโฮมสเตย์จำนวน 7 คน กลุ่มผู้สนับสนุน และส่งเสริมการเลี้ยงผึ้งโพรงไทยแบบโฮมสเตย์ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร จำนวน 5 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. ภูมิปัญญาในการเลี้ยงผึ้งโพรงไทยแบบโฮมสเตย์ มีขั้นตอนสำคัญดังนี้
1) การเลือกสถานที่ตั้งรังผึ้ง ควรอยู่ใกล้แหล่งน้ำและอาหารตามธรรมชาติ 2) อุปกรณ์ หรือเครื่องมือที่ใช้เลี้ยง และจับผึ้ง ประกอบด้วยรังผึ้ง ชุดป้องกัน และเครื่องสัดน้ำผึ้ง เป็นต้น
3) หมั่นดูแลรักษาไม่ให้รังผึ้งเกิดความแออัด 4) ไม่รบกวนรังผึ้งมากเกินไป

2. สภาพปัญหาในการเลี้ยงผึ้งโพรงไทยแบบโฮมสเตย์ พบว่า 1) ปัญหาการติดเชื้อในตัวอ่อนของผึ้ง 2) ขาดแหล่งน้ำ และอาหารตามธรรมชาติ 3) ปัญหาเคมีที่เกิดจากการทำการเกษตร 4) ปัญหาจากศัตรูของผึ้ง เช่น มดแดง ตั๊กแตน และแมงมุม 5) ภัยธรรมชาติ เช่น การเกิดพายุ ฝนตกหนัก เป็นต้น

3. แนวทางการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงผึ้งโพรงไทยแบบโฮมสเตย์ พบว่า
1) มีแนวทางถ่ายทอดความรู้จากรุ่นสู่รุ่น 2) มีแนวทางส่งเสริมการรวมกลุ่มองค์กรชุมชน
3) มีแนวทางสร้างอาชีพเสริมให้ชุมชน 4) มีแนวทางส่งเสริมการแปรรูปผลิตภัณฑ์ เช่น สบู่ น้ำผึ้ง แชมพูสมุนไพร น้ำผึ้ง เป็นต้น

คำสำคัญ : การเลี้ยงผึ้งโพรงไทยแบบโฮมสเตย์ ศูนย์บริการ และถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร

ABSTRACT

The purposes of this research were to The Local Wisdom of Honey Bee in Honey comb Thai homestay-style. The Problem of Honey Bee in Honey comb Thai homestay-style. And Guidelines for promoting of Honey Bee in Honey comb Thai homestay-style : A Case Study of Agricultural Technology Service and Transfer Center, Sa Kaeo Sub-district, Tha Sala District, Nakhon Si Thammarat Province Thailand. This research had used qualitative research methodology. The Results of The research found that

1. The Local Wisdom of Honey Bee in Honey comb Thai homestay-style. Here are some important steps : 1) Choosing a honeycomb location should be near water bodies and natural food. 2) Equipment or tools used to feed and capture bees, including honeycombs, protective clothing and honey salad machines, etc. 3) Keep the honeycomb from overcrowding. 4) Do not disturb the honeycomb too much

2. The Problem of Honey Bee in Honey comb Thai homestay-style. It was found that: 1) Infection problems in the larvae of bees. 2) Lack of natural water and food. 3) Chemical problems caused by agriculture. 4) Problems from enemies of bees such as red ants, gecko and spiders. 5) Natural disasters such as storms, torrential rains, etc.

3. Guidelines for promoting of Honey Bee in Honey comb Thai homestay-style. It was found that: 1) There is a way to transfer knowledge from generation to generation. 2) There are guidelines for promoting the integration of community organizations. 3) There are ways to create an auxiliary career for the community. 4) There are guidelines for promoting the processing of products such as honey soap, herbal shampoo honey, etc.

Keywords: Honey Bee in Honey Comb Thai Homestay-Style, Agricultural Technology Service and Transfer Center

บทนำ

ภูมิปัญญาในการเลี้ยงผึ้งโพรงไทยในปัจจุบันมีการเลี้ยงหลากหลาย เช่น การเลี้ยงแบบโฮมสเตย์ เป็นการเลี้ยงผึ้งแบบภูมิปัญญาของชาวบ้านการที่ชาวบ้านคิดค้นการเลี้ยงผึ้งในรูปแบบโพรงหรือในรูปแบบบ้าน โดยการนำหลักการ หรือการคิดค้นสิ่งใหม่ๆ ในการเลี้ยงโดยใช้การเลี้ยงที่แตกต่าง และไม่เหมือนการเลี้ยงแบบธรรมชาติ โดยเน้นการสร้างที่อยู่ให้ผึ้งการนำไม้ หรือหีบมาสร้างแบบบ้านโดยการเลี้ยงด้วยวิธีการนำมาผสมผสานกับธรรมชาติโดยการนิยมเลี้ยงแบบให้ผึ้งเข้าไปทำรังอยู่ในหีบไม้ตามธรรมชาติ ไม่มีคอนให้ผึ้งเกาะ และเคลื่อนย้ายไม่ได้ แต่การศึกษาจากชาวบ้านพบว่า สามารถนำผึ้งโพรงมาเลี้ยงได้ โดยเลี้ยงในรังมาตรฐานแบบเดียวกับผึ้งโพรงฝรั่งโดยใช้แผ่นยางเทียมให้ผึ้งสร้างรวงรังเกาะอยู่กับคอนไม้ ทำให้เคลื่อนย้าย และสลับน้ำผึ้งออกจากรวงรังได้ง่าย สามารถเพิ่มจำนวนอย่างรวดเร็ว (สมพร หิริญรามเดช, 2528)

ซึ่งเป็นการใช้เทคนิคการเพาะผึ้งนางพญา และเปลี่ยนนางพญาใหม่ทุกๆ 6 เดือน ช่วยลดอัตราการแยก และหนีรังได้ การเลี้ยงแบบโฮมสเตย์หรือแบบการสร้างที่พักการเลี้ยงแบบเกษตรชนบททั่วไป พบมากในแถบจังหวัดภาคใต้ เช่น ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร และสุราษฎร์ธานี ที่เกาะสมุย นิยมเลี้ยงผึ้งโพรงมากที่สุดส่วนใหญ่จะใช้วิธีสร้างหีบง่ายๆ ค่อยดักหรือย้ายรังผึ้งจากโพรงไม้ในธรรมชาติลงในหีบเลี้ยง และคอยเวลาเก็บน้ำผึ้งในถูดอกไม้บาน ดังนั้นการเลี้ยงผึ้งโพรงไทยจึงเริ่มเลี้ยงได้ง่าย และลงทุนน้อยกว่าผึ้งโพรงฝรั่งเหมาะสำหรับการเลี้ยงเป็นอาชีพเสริม

ผึ้งโพรงไทยเป็นผึ้งที่มีขนาดลำตัวยาว 11-12 มิลลิเมตรมีขนาดลำตัวใหญ่กว่าผึ้งโพรงฝรั่ง มีพฤติกรรมสร้างรังตามโพรงไม้ภายในหลังคาบ้าน และบริเวณที่มิดชิด ภายในโพรงมีช่องทางเข้าออกเป็นช่องเล็กๆ สร้างรวงรังซ้อนกันหลายชั้นเก็บน้ำผึ้งได้เป็นจำนวนมาก มีนิสัยไม่ดุร้ายสามารถเลี้ยงได้แต่ผึ้งโพรงมีพฤติกรรมแยกรังบ่อยครั้ง ถ้าขาดแคลนอาหาร และมีศัตรูรบกวน มักจะทิ้งรังไปเลยอย่างไรก็ตาม พบว่า มีการควบคุมการแยกรัง และทิ้งรังของผึ้งโพรงไทยได้ โดยใช้วิธีการศึกษา และหาแนวทางแก้ไขโดยศึกษาจากผู้เชี่ยวชาญจากการเลี้ยงผึ้งศึกษาจากภูมิปัญญาการเลี้ยงผึ้งโพรงไทยแบบโฮมสเตย์นี้

โดยการผสมผสานจากด้านความรู้ทางการเกษตร และภูมิปัญญาของชาวบ้านให้สามารถพัฒนาในการเลี้ยงผึ้งให้ดีขึ้นในอนาคต (วิสุทธิ ใบไม้, 2553)

จากประเด็นผู้ศึกษาจึงมีความสนใจในการศึกษาเรื่อง ภูมิปัญญาในการเลี้ยงผึ้งโพรงไทยแบบโฮมสเตย์เพื่อส่งเสริมอาชีพท้องถิ่น กรณีศึกษา ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ตำบลสระแก้ว อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อศึกษา ภูมิปัญญา ปัญหา และแนวทางส่งเสริมการเลี้ยงผึ้งโพรงไทย และการใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในการเลี้ยงผึ้งให้สามารถพัฒนาไปทางที่ดีขึ้น สามารถพัฒนาเป็นเศรษฐกิจ และสร้างรายได้ให้กับชุมชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภูมิปัญญาในการเลี้ยงผึ้งโพรงไทยแบบโฮมสเตย์ กรณีศึกษา ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ตำบลสระแก้ว อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการเลี้ยงผึ้งโพรงไทยแบบโฮมสเตย์ กรณีศึกษา ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ตำบลสระแก้ว อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช
3. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการเลี้ยงผึ้งโพรงไทยแบบโฮมสเตย์ กรณีศึกษา ศูนย์บริการ และถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ตำบลสระแก้ว อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช

แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

แนวคิดเกี่ยวกับการเลี้ยงผึ้ง

1) การเลือกสถานที่ตั้งรัง ปริญญา ศรีเจริญ (2558) ได้กล่าวว่า สถานที่ที่เหมาะสมต่อการตั้งรังผึ้งควรให้อยู่ใกล้กับแหล่งพืชที่เป็นอาหารของผึ้งให้มากที่สุด ผู้เลี้ยงผึ้งจะต้องพิจารณาปริมาณการกระจายของดอกไม้ ในท้องที่นั้นด้วยควรเลือกพื้นที่ที่ปริมาณพืชอาหาร

ออกดอกหนาแน่น และบานสะพรั่งติดต่อกัน เป็นช่วงระยะเวลาต่างๆ เช่น ในสวนลำไย สวนเงาะ ไร่ข้าวโพด ไร่นา หรือไร่นาตามสวน การรู้ระยะเวลาดอกไม้บานเป็นเรื่องที่สำคัญเช่นกัน เพราะผู้เลี้ยงจะได้จัดการเตรียมผึ้ง เข้าไปเก็บน้ำผึ้ง ได้อย่างถูกต้อง

2) อุปกรณ์ และเครื่องมือที่ใช้เลี้ยงผึ้ง

2.1) ตัวผึ้ง การที่จะเลี้ยงผึ้งก็ต้องมีผึ้งเป็นอันดับแรก ควรจะมีเป็นอันดับสุดท้าย ผึ้งที่ดีจะต้องมาจากรังที่สะอาด ไม่มีโรค และนางพญาขังสาวจะทำให้รัง หนาแน่นนานปี (ประยูร เบิร์ทศาสตร์, 2530)

2.2) หีบเลี้ยงผึ้ง กล่องเลี้ยงผึ้ง เป็นกล่องรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ตรงหัวท้ายด้านบนของกล่อง จะทำเป็นร่องสำหรับวางคอน โดยหีบควรจะมีขาตั้ง เพราะจะมีความปลอดภัยกับผึ้งมากยิ่งขึ้น (แสนนัด หงส์ทรงเกียรติ, 2530)

2.3) เครื่องมือพันควั่น เป็นเครื่องมือที่ทำด้วยโลหะ เช่น สังกะสี แผ่นทองเหลือง หรือแผ่นเหล็กสแตนเลส ลักษณะเป็น กระป๋องทรงกระบอกประกอบด้วยกล่องพันลมเข้าไป เพื่อให้เชื้อเพลิงในกระป๋องเผาไหม้ และเป็นควั่น พันออกมา (รัชกร บริรักษ์, 2558)

2.4) ชุดกันผึ้ง ชุดกันผึ้งปกติเป็นชุดหมีสีขาว แขนยาวรัดข้อมือข้อเท้า หนามากพอที่จะกันผึ้งต่อย รวมถึงถุงมือหนาๆ และหมวกตาข่ายสำหรับกันผึ้งต่อย (เชลล ทอทองพรรณ, 2560)

2.5) อุปกรณ์สลัดน้ำผึ้งออกจากรวง อุปกรณ์สลัดน้ำผึ้ง ประกอบด้วย แปรงปัดน้ำผึ้ง มีด ตะแกรงกรองน้ำผึ้ง และถังใส่น้ำผึ้ง (ขงยุทธ ไวกุล, 2530)

2.6) อุปกรณ์อื่นๆ อุปกรณ์ที่ต้องใช้ก็มีเช่น มีดเล็ก กรรไกร และที่สำคัญที่สุดคือ อุปกรณ์ปฐมพยาบาล (จันทิมา คงไพศาล (2560) ในขณะที่พรรณศิริ กุลนาถศิริ (2560) ได้กล่าวว่า อุปกรณ์ที่ควรจะมีอยู่ตลอดเวลาในการเข้าไป ปฏิบัติงานในการเลี้ยงผึ้ง คือ กล่องเครื่องมือต่าง ๆ ที่สามารถจะใช้ได้ทันทีในเวลาที่ต้องการ ในกล่อง ควรมีค้อน คีม ตะปู เลื่อย ลวด มีดถากไม้ มีดพับคมๆ มีดบาง (หรือมีดตัดโฟม) กรรไกรเล็กๆ กรรไกรตัดลวด กล่อง ขังนางพญา ขาหม่อง ฯลฯ

3) วิธีการเลี้ยงผึ้ง การเลี้ยงผึ้งโพรงแบบธรรมชาติ ต้องมีสภาพแวดล้อมรายล้อมไปด้วยผืนป่าชุมชน และสวนผลไม้ของชาวบ้านที่ยังคงความสมบูรณ์ของธรรมชาติ

โดยทั่วไปเกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้งมักจะเลี้ยงสายพันธุ์ที่มาจากต่างประเทศเลี้ยงในลัง และตระเวนหาสวนผลไม้ที่กำลังออกดอก เพื่อนำผึ้งไปเก็บอาหารจากเกสรดอกไม้ แต่ที่ภาคใต้มีผึ้งชนิดหนึ่งที่ผลิตน้ำผึ้งคุณภาพดี คือ ผึ้งโพรง โดยใช้พื้นที่บริเวณบ้านและตามสวนผลไม้ (เกล่อม ขวัญหมั่น, 2524)

4) การดูแลรักษาผึ้ง สมพร หิรัญรามเดช (2528) ได้กล่าวว่า ผู้เลี้ยงผึ้งโพรงจะต้องหาความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ซึ่งรวมทั้ง นิยและพฤติกรรมต่างๆ ของผึ้ง หลักสำคัญที่สุดของการเลี้ยงผึ้งอยู่ที่การจัดการดูแล และการปฏิบัติภายในรังผึ้งให้ถูกต้อง โดยจัดการปรับสภาพแวดล้อมภายในรังผึ้งให้เหมาะสม ให้ผึ้งมีสุขภาพอนามัย และรังผึ้งมีประชากรที่มีคุณภาพ การจัดการภายในรังผึ้งนั้นมีเทคนิคและวิธีการต่างๆ ที่จะนำไปใช้ให้เหมาะสมกับสภาพท้องที่ซึ่งผู้เลี้ยงผึ้งโพรงโดยทั่วไป เมื่อได้นำผึ้งโพรงมาเลี้ยงแล้วมักจะไม่มีอาการเคลื่อนย้ายรังผึ้งเหมือนผึ้งพันธุ์

5) การจับผึ้ง สุรินทร์ ทองดี (2548) ได้กล่าวว่า หลักการจับ คือ 1) ยกคอนที่มีน้ำผึ้งมาก และมีตัวอ่อนของผึ้งน้อย หรือไม่มีเลย เขย่าคอนให้ผึ้งหลุดจากคอนจนหมด 2) ใช้มีดบางแซมน้ำร้อนปาดแผ่นไขผึ้งที่ปิดหลอดรวงน้ำผึ้งในคอนออกให้หมด 3) นำไปใส่ในถึงสลัดน้ำผึ้ง ถ้าไม่มีถึงสลัดอาจทำได้โดยนำตะแกรงลวดห่างๆ มาประกบติดคอนน้ำผึ้งทั้งสองด้าน ก่อนที่จะสลัด แล้วนำภาชนะที่มีขนาดโตกว่าคอนผึ้งมาไว้รองรับน้ำผึ้ง จากนั้นนำน้ำผึ้งที่ได้ไปกรองด้วยผ้าขาวบาง ตั้งทิ้งไว้ให้ฟองอากาศลอยขึ้น แล้วจึงบรรจุใส่ขวดปิดฝาให้สนิท สำหรับรวงผึ้งที่สลัดน้ำผึ้งออกแล้ว สามารถนำกลับไปใช้ได้อีก

6) ปัญหาในการเลี้ยงผึ้ง

6.1) ปัญหาเกี่ยวกับตัวผึ้ง นิคม มณีอินทร์ (2523) ได้กล่าวว่า ตัวผึ้งมีปัญหาเรื่องโรคของผึ้งเกิดขึ้นเฉพาะตัวหนอนในวัยอ่อนโดยตัวหนอนได้กินเชื้อจุลินทรีย์เข้าไปในทางเดินอาหารการแพร่จำนวนเชื้อโรคในระบบทางเดินอาหารของหนอน ทำให้ตัวหนอนผึ้งต้องกินอาหารมากเป็นพิเศษ เพราะอาหารที่ผึ้งรับประทานจะมีตัวมาเชื้อจุลินทรีย์อยู่ แต่ถ้ากินจุลินทรีย์เข้าไปมากผึ้งก็จะมีโอกาสหายน้อย เพราะตัวอ่อนของผึ้งเป็นตัวอ่อนที่บอบบางเลยทีเดียวยุ่ห่อหุ้มตัวมีเชื้อที่บางมากเลยขาดภูมิคุ้มกันในตัว

6.2) ปัญหาเกี่ยวกับสารเคมี พินัย แก้วจันทร์ (2555) กล่าวว่า ปัญหาใหญ่ของการเลี้ยงผึ้ง คือ สิ่งให้น้ำหวานที่ลดน้อยลง เนื่องจากเกษตรกรในพื้นที่ หันไปใช้ยาฆ่าแมลงในการทำการเกษตร จึงทำให้ผึ้งไม่สามารถกินน้ำหวานจากเกสรดอกไม้ได้ ซึ่งการเลี้ยงผึ้งมีความต้องการสภาพนิเวศความอุดมสมบูรณ์จากธรรมชาติ โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องมีการณรงค์ให้เกษตรกร ชาวบ้าน งดการใช้ยาฆ่าแมลง

6.3) ปัญหาศัตรูผึ้ง ศิริศักดิ์ เดียวตระกูล (2558) ได้กล่าวว่า สำหรับศัตรูอื่นๆ ที่สามารถรบกวน และกินผึ้งเป็นอาหารได้ คือ แมงมุมหลายชนิด ที่ชอบชักใยจับผึ้งบริเวณหน้ารัง กิ้งก่า จิ้งจก คางคก อึ่งอ่าง และกบ ชอบดักกินผึ้งหน้ารังเช่นกัน แมลงปอสามารถจับผึ้งกินในอากาศได้ นอกจากนั้นยังมีนกหลายชนิด เช่น นกนางแอ่น และนกแซงแซว โดยเฉพาะนกจาบคาในฤดูหนาวจะบินมาเป็นฝูง เพื่อโฉบกินผึ้ง

6.4) ปัญหาสภาพอากาศ แสนนัด หงส์ทรงเกียรติ (2531) ได้กล่าวไว้ว่า สภาพอากาศ เป็นจุดสำคัญในการเลี้ยงผึ้งผู้เลี้ยงผึ้งส่วนใหญ่จะหาในสภาพที่ร่มรื่น สภาพอากาศที่พอดี ไม่หนาวและร้อนเกินไปที่มีพืชอาหารผึ้งที่มาก และมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการดำรงชีวิตอยู่ของผึ้งพืชเศรษฐกิจที่เกษตรกรปลูกเป็นพืชอาหารผึ้งด้วยในการจัดการปลูกที่ไม่ส่งผลต่อผึ้ง เกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้งโพรงในพื้นที่ที่มีผลต่อการเลี้ยงผึ้งโพรงระดับความรู้ ทักษะ และความสามารถในการเลี้ยงผึ้งโพรงของเกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้งโพรงที่ดีมีผลต่อพัฒนาการเลี้ยงผึ้งโพรงได้มากขึ้น คุณภาพของผู้เลี้ยงผึ้งในพื้นที่แต่ละพื้นที่ที่ต่างกัน

6.5) ปัญหาการเก็บน้ำผึ้ง สุภาพ ศรีสุข (2552) ได้กล่าวว่า ปัญหาการเก็บน้ำผึ้งออกจากรัง ทำได้โดยการสลัดน้ำผึ้ง ขั้นตอนในการสลัดน้ำผึ้งออกจากรังยกคอนที่มีน้ำผึ้งมาก และมีตัวอ่อนของผึ้งน้อย หรือ ไม่มีเลย เขย่าคอนให้น้ำผึ้งหลุดจากคอนจนหมด ใช้มีดบางเข้มน้ำร้อนปาดแผ่นไขผึ้งที่ปิดหลอดรวงน้ำผึ้งในคอนออกให้หมด นำไปใส่ในถังสลัดน้ำผึ้ง

แนวทางการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงผึ้งโพรงไทย

1) แนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาการเลี้ยงผึ้ง นภาพรณ คงทอง (2558) ได้กล่าวว่า ภูมิปัญญาชาวบ้านในการเลี้ยงผึ้ง คือความรู้ความสามารถของชุมชนที่สั่งสมสืบทอดกัน

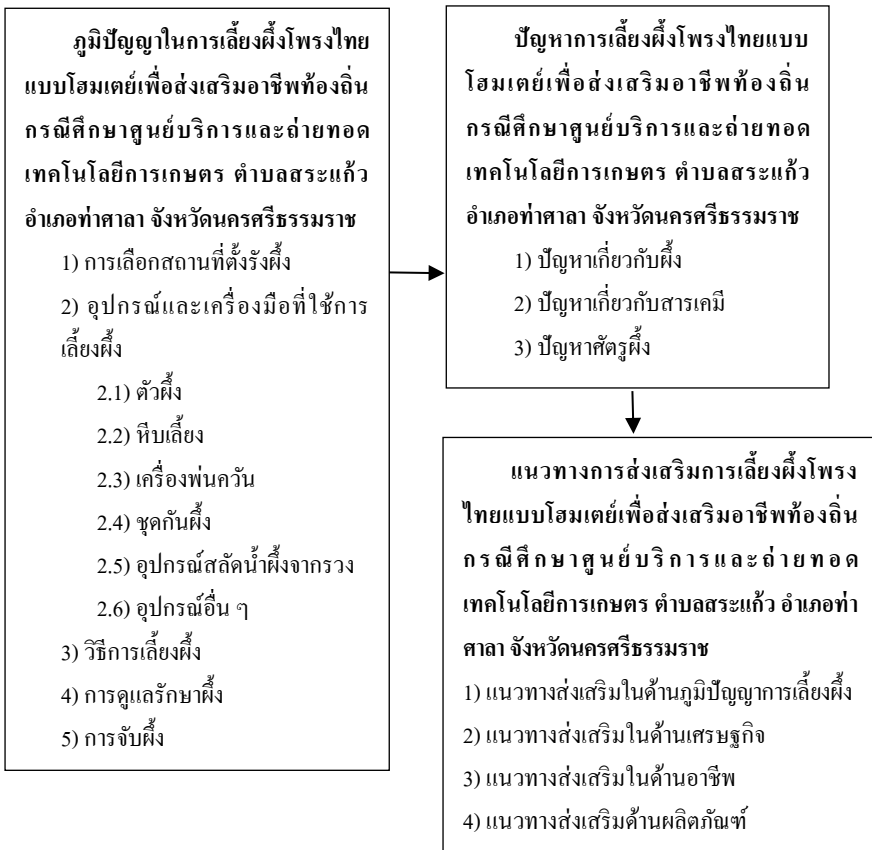
มานาน เป็นความเป็นปราชญ์ของชาวบ้านที่ตกทอดกันมา เป็นศักยภาพที่จะใช้ในการเลี้ยง โดยการนำหลักของภูมิปัญญามาใช้ให้เกิดกระบวนการ จัดการปรับตัว เรียนรู้ และถ่ายทอดสู่คนรุ่นใหม่และยังสามารถที่พัฒนาภูมิปัญญาในการเลี้ยงผึ้งโดยการนำเทคโนโลยีเข้ามาประยุกต์ใช้

2) แนวทางส่งเสริมเกี่ยวกับเศรษฐกิจ การเลี้ยงผึ้ง ถือว่าเป็นเศรษฐกิจพึ่งตนเอง การผลิตโดยใช้ประโยชน์จากน้ำผึ้งยังเป็นสินค้าที่สามารถส่งออกสู่ตลาดแนวความคิดนี้ จึงเห็นว่าก่อนอื่นจะต้องให้เกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้งที่เศรษฐกิจชุมชน เพราะสามารถสร้างกระบวนการจัดการในด้านเศรษฐกิจให้มีประสิทธิภาพอีกด้วย (สังคิต พิริยะรังสรรค์, 2546 : 37-43)

3) แนวทางส่งเสริมด้านอาชีพ การส่งเสริมการเลี้ยงผึ้งในปัจจุบันเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจระดับชุมชนก่อให้เกิดรายได้ และแก้ปัญหาการว่างงานของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางการเงิน เป็นกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง และพึ่งตนเองได้ และเป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะส่งเสริมให้ประชาชนได้เกิดกลุ่มอาชีพที่เข้ามาจำหน่ายโดยใช้ผึ้ง หรือน้ำผึ้งมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ (ประยงค์ จึงอยู่สุข, 2550)

4) แนวทางส่งเสริมด้านผลิตภัณฑ์ ผึ้งเป็นแมลงที่มีประโยชน์แก่มนุษย์ โดยผลิตภัณฑ์ของผึ้งที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ ได้แก่ น้ำผึ้ง เกสร ไขผึ้ง นมผึ้ง พรอพอลิส และพิษของผึ้ง (ดวงพร ศรีสุภาพ, 2540)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการ

ประชากร

กลุ่มที่ 1 กลุ่มประธาน และสมาชิกกลุ่มการเลี้ยงผึ้งโพรงไทยแบบโฮมเดย์ จำนวน 7 คน ดังนี้ 1. นายสายพิสนห์ สายทอง 2. นายวิโรจน์ ยกย่อง 3. นางวรรณดี แซ่จู 4. นางวรรณ ถิ่นกั 5. นางเรวดี บุรินสุวรรณ 6. จีรศักดิ์ นวลประสงค์ และ 7. นางสาวชนกฤตดา แปดนิรัตติศรี

กลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้สนับสนุน และส่งเสริมการเลี้ยงผึ้งโพรงไทยแบบโฮมสเตย์ ศูนย์บริการ และถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร จำนวน 5 คน ดังนี้ 1. นายนิคม คงทน (รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสระแก้ว) 2. นายวสันต์ จิตแล้ม (นักพัฒนาชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลสระแก้ว) 3. นายสุบรรณ วงสาสุราฤทธิ (สมาชิกองค์การบริหาร ส่วนตำบล) 4. นายอนุวรรณ รอดภัย (ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 4) และ 5. นางชนิษฐา สอนแก้ว (ปราชญ์ชาวบ้าน)

เครื่องมือรวบรวมข้อมูล

1. การสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์แบบโครงสร้างเป็นสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์ โดยมีจุดมุ่งหมายการสัมภาษณ์ คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการเลี้ยงผึ้งโพรงไทย, ภูมิปัญญาในการเลี้ยงผึ้งและ ปัญหาการเลี้ยงผึ้งโพรงไทยและแนวทางส่งเสริมอาชีพท้องถิ่น การเลี้ยงผึ้งโพรงไทยศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร โดยแบบสัมภาษณ์จะ ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 โดยเป็นแบบสัมภาษณ์ที่เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล เกี่ยวกับการเลี้ยง ผึ้งโพรงไทย โดยสัมภาษณ์ภูมิปัญญาในการเลี้ยงผึ้งโพรงไทย และแนวทางส่งเสริมการใน การเลี้ยงผึ้งโพรงไทย ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร

ส่วนที่ 3 การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม

2. การเตรียมเก็บงานวิจัย ผู้วิจัยมีการเตรียมตัวในการดำเนินงานวิจัย โดยการเตรียม เนื้อหาที่จะลงพื้นที่ศึกษาหาข้อมูลของประชาชนที่สนใจในการเลี้ยงผึ้งกลุ่มการเลี้ยง ผึ้งโพรงไทย ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร เรียนรู้ในสถานศึกษาต่างๆ ที่มี ความรู้เกี่ยวข้องกับการบริหารงานพัฒนาชุมชน เก็บรวบรวมข้อมูล และเรียบเรียงประเด็นที่ จะศึกษาในงานวิจัยเพื่อเตรียมความพร้อมในการลงพื้นที่จริงและเพื่อความสะดวกในการลง พื้นที่ศึกษาในครั้งนี้

3. การเตรียมความพร้อม ผู้ทำวิจัยได้ศึกษาสภาพพื้นที่ และได้มีการลงพื้นที่ด้วย การแต่งกายที่ถูกต้องเหมาะสมกับสถานที่ ในการลงพื้นที่และการพุดจาสุภาพต่อผู้มีอายุ มากกว่า จิตต้องพร้อมในการสัมภาษณ์

4. ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล เป็นการซักพุดคุยกันระหว่างผู้สัมภาษณ์และผู้ให้สัมภาษณ์ ใช้การถามการถามแบบเจาะลึกเพื่อให้ได้คำตอบอย่างละเอียด โดยการถามผู้ให้สัมภาษณ์นอกจากอธิบายแล้ว ผู้ทำวิจัยจะถามถึงเหตุผล ความต้องการ ปัญหา การแก้ไขปัญหาโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกใช้ในรูปแบบไม่เป็นทางการ โดยการใช้ประเด็นคำถามกว้างๆ เพื่อกระตุ้นให้ผู้สัมภาษณ์สนทนาเล่าเรื่องราวอย่างมีเป้าหมาย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยติดต่อขอสัมภาษณ์บุคคลที่เป็นผู้ประกอบการเลี้ยงผึ้งโพรงไทย
2. เก็บข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์ สังเกต และถามประเด็นที่ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาครั้งนี้
3. ผู้วิจัยจะสัมภาษณ์ผู้ผลิต/ผู้ประกอบการเลี้ยงผึ้งโพรงไทย โดยจะพูดคุยในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ทั้งนี้ผู้ให้สัมภาษณ์มีสิทธิไม่ตอบคำถาม และหยุดการสัมภาษณ์เมื่อใดก็ได้

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ทำวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและการออกสำรวจ นำมาเรียบเรียงวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การพรรณนาความหมายและจัดทำเป็นรูปเล่มที่สมบูรณ์ พร้อมนำเสนอ

สรุปผลการวิจัย

ภูมิปัญญาในการเลี้ยงผึ้งโพรงไทยแบบโฮมสเตย์ กรณีศึกษา ศูนย์บริการ และถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ตำบลสระแก้ว อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช

1. **การเลือกสถานที่ตั้งรังผึ้ง** ควรเลือกสถานที่ตั้งที่มีน้ำสะอาดและอาหารธรรมชาติเพียงพอ ที่ตั้งรังผึ้งต้องอยู่ในที่ร่มเย็น หรือใต้ร่มไม้ ไม่มีลมโกรก ควรอยู่ใกล้กับแหล่งอาหารของผึ้ง ได้แก่ สวนผลไม้ สวนดอกไม้ เพื่อให้ผึ้งได้ออกหาน้ำหวาน

2. อุปกรณ์ และเครื่องมือที่ใช้การเลี้ยงผึ้ง

2.1) **พันธุ์ผึ้ง** เพื่อเริ่มต้นการเลี้ยงผึ้งสามารถทำได้หลากหลายวิธีขึ้นอยู่กับความสะดวก และความชำนาญของผู้เลี้ยงผึ้ง เช่น การสั่งซื้อจากฟาร์ม หรือสถานที่ที่มี

การเลี้ยงอยู่แล้ว หรือล่อจากรังธรรมชาติมาเลี้ยง ฟึ่งที่ดีจะต้องมาจากรังที่สะอาด ไม่มีโรค และนางพญายังสาวจะทำให้รังทนทานนานปี

2.2) หีบเลี้ยงฟึ่ง ต้องทำด้วยไม้ เพราะทำง่าย และแข็งแรง หีบเลี้ยงฟึ่ง ต้องมีน้ำหนักเบา อบแห้งสนิท ไม่ชื้น ไม่หด และไม่บิดเบี้ยว จะทำขึ้นด้วยวัสดุเหลือใช้ที่มีอยู่ในชุมชน เช่น เศษไม้เก่า

2.3) เครื่องฟั่นควัน เป็นอุปกรณ์ที่บรรจเชื้อเพลิงที่ทำให้เกิดควัน ด้านหลังเจาะรูให้ลมเข้า และมีที่บีบลม เวลาบีบลม จากกระเปาะจะพุ่งตรงเข้าไปในกระป๋อง ทำให้เชื้อเพลิงในกระป๋องติดไฟ เกิดควันพุ่งออกจากกรวยวัสดุเชื้อเพลิงที่ใช้ควรเป็นเกล็ดฟาง ควันจะทำให้ลดความดุร้ายของฟึ่งลงได้

2.4) ชุดป้องกันฟึ่งมักจะมีราคาแพง จึงจะใช้ชุดง่ายๆ ที่มีอยู่แล้ว คือ กางเกงขาขาวและเสื้อแขนขาว ที่มีเนื้อผ้าหนาๆ ควรเป็นสีขาวหรือสีที่ไม่ฉูดฉาด รองเท้าควรใช้รองเท้าบูตหรือรองเท้าผ้าใบ อาจจะใส่ถุงมือผ้าหนาๆ หรือถุงมือยางเพื่อป้องกันฟึ่งต่อยมือ และสวมหมวกปีกกว้างพร้อมตาข่ายคลุม

2.5) อุปกรณ์ในการสกัดน้ำฟึ่ง ทางกลุ่มใช้เครื่องกรองในการกรองน้ำฟึ่ง ไม่มีอุปกรณ์ที่เป็นเครื่องเหยียง โดยใช้มือ และช้อนในการบีบอัดน้ำฟึ่งออกจากรวง แล้วผ่านเครื่องกรอง และผ้าขาวบาง

2.6) อุปกรณ์อื่นๆ ได้แก่ เครื่องมือต่างๆ ที่ใช้ในการทำกล่องเลี้ยงฟึ่ง คือ ค้อน ตะปู มีด ลวด เป็นต้น มีมีด หรือคัตเตอร์ สำหรับตัดรวงฟึ่ง หม้อหรือภาชนะรองรัง รวงฟึ่ง ขวดสำหรับใส่น้ำฟึ่ง

3. วิธีการเลี้ยงฟึ่ง เมื่อเลือกสถานที่สำหรับตั้งรัง หาฟิ่งโพรงจากรังธรรมชาติเพื่อนำมาเลี้ยง แล้วก็ปล่อยให้ฟิ่งออกหากินตามธรรมชาติเอง เนื่องจากโดยธรรมชาติแล้ว ฟิ่งโพรงไทยเป็นฟิ่งที่ขยันออกหาน้ำหวาน ฟิ่งจะออกหาน้ำหวานตามฤดูกาล

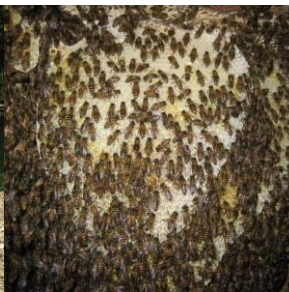
4. การดูแลรักษาฟิ่ง โดยผู้เลี้ยงฟิ่งโพรงต้องเข้าใจพฤติกรรมของฟิ่ง ไม่รบกวนฟิ่งบ่อยจนเกินไป ต้องมีการจัดการปรับสภาพแวดล้อมภายในรังฟิ่งให้เหมาะสม มีการเตรียมขยายรัง เมื่อจำนวนฟิ่งเพิ่มขึ้น หมั่นตรวจความเรียบร้อยของตู้ และภายในตู้ ไม่ให้

มีศัตรูรบกวน ตรวจสอบภายในรวงรัง ถ้าหากพบหลอดนางพญา ที่ผึ้งงานสร้างขึ้นมา ให้รีบทำลายเสียโดยเร็ว เพื่อป้องกันการแย่งรังของผึ้ง

5. การจับผึ้ง วิธีการเก็บรังผึ้งต้องมีการสำรวจก่อนจะจับผึ้งคือ มีน้ำผึ้งปิดฝา บริเวณด้านบนของรวงมากที่สุด เมื่อสำรวจตรวจสอบรังผึ้งแล้ว ก็จะทำการเตรียมขุยมะพร้าว พร้อมจุดใส่กาฟั่นควั่นทำการฟั่นควั่นไปที่ทางเข้าออกของผึ้งโพรงไทย ใช้มีดปลายแหลม คมบาง หรือมีดคัดเตอร์ตัดจากข้างนอกเข้ามา นำรวงผึ้งที่ได้ไปดเอาเฉพาะที่มีน้ำหวานปิดฝา ใช้มีดสับ หรือส้อมขูดเอาไขผึ้งที่ปิดฝาอยู่ออกวางไว้บนกระชอนที่มีผ้าขาวปูอยู่ทิ้งไว้ให้น้ำผึ้งหยดจนหมดแล้วจึงนำมาบรรจุขวด ขนาดบรรจุขึ้นอยู่กับราคาที่จะขาย

ภาพที่ 1 การติดตั้งหีบเลี้ยงผึ้ง
ภายในสวนยางพารา

ภาพที่ 2 ลักษณะของผึ้งที่นำมา
เลี้ยง

ภาพที่ 3 ลักษณะของหีบเลี้ยงผึ้ง

ภาพที่ 4 เครื่องฟั่นควั่น

ภาพที่ 5 ชุดกันผึ้ง

ภาพที่ 6 เครื่องกรองน้ำผึ้ง

ภาพที่ 7 ฟิ่งโพรงไทยออกหากิน
ในสวนกาแฟ

ภาพที่ 8 การเติมน้ำมันเครื่อง
บริเวณเสาเพื่อป้องกันมด

ภาพที่ 9 การตัดรวงฟิ่ง

**สภาพปัญหาในการเลี้ยงฟิ่งโพรงไทยแบบโฮมสเตย์ กรณีศึกษา ศูนย์บริการ และ
ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ตำบลสระแก้ว อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช**

1. สภาพปัญหาเกี่ยวกับฟิ่ง เวลาจับฟิ่งต้องระวังไม่ให้บั้งฟิ่งแรงจนเกินไป เพราะจะทำให้ตัวอ่อนลงไปบนน้ำฟิ่งได้ การเกิดเชื้อโรค ในช่วงวัยอ่อน ปัญหาฟิ่งแยกรัง เกิดจากสาเหตุที่ฟิ่งมีประชากรมากภายในรังหนาแน่นเกินไป ปัญหาการทิ้งรัง หรือหนีรัง เป็นพฤติกรรมที่ฟิ่งทิ้งเพื่ออพยพไปอยู่อาศัยใหม่ จนเหลือแต่รังเปล่า การทิ้งรังเกิดจากการอดอยาก ขาดแคลนอาหาร การแยกรังบ่อยเกินไป

2. สภาพปัญหาเกี่ยวกับสารเคมี พบว่า ปัจจุบันมีการใช้สารเคมีในการทำเกษตร ไร่ชาฆ่าหญ้า มีการใช้สารเคมีในการทำสวนผลไม้ ไม่ว่าจะเป็นสวนทุเรียน สวนเงาะ มังคุด ผลไม้ต่าง ๆ เกษตรกรจะใช้ยาฆ่าแมลงในการป้องกัน เพื่อปราบวัชพืชต่างๆ รวมถึงดอกไม้ป่า จึงทำให้ฟิ่งไม่สามารถกินน้ำหวานจากเกสรดอกไม้ได้ ซึ่งการเลี้ยงฟิ่งมีความต้องการสภาพนิเวศความอุดมสมบูรณ์จากธรรมชาติ

3. สภาพปัญหาศัตรูฟิ่ง ที่พบได้บ่อย ๆ คือ แมงมุม จิ้งจก ตุ๊กแก คางคก กบ อึ่งอ่าง นก กิ้งก่า จิ้งเหลน เป็นต้น สัตว์เหล่านี้จะจับกินฟิ่งเป็นอาหาร กลิ่นของมดแดง และแมลงสาบ จะทำให้ฟิ่งทิ้งรังได้

4. สภาพปัญหาด้านสภาพอากาศ พบว่า อากาศอบอ้าว จะมีฝนหรือมีพายุ ฝึ้งรังนั้น จะดู และเวลาที่ฝึ้งอารมณ์ไม่ดีก็จะดูเป็นพิษ เศษ ช่วงหน้าฝนที่มีฝนตกมากๆ จะทำให้ฝึ้งไม่สามารถออกกูดน้ำหวานได้ ในช่วงหน้าฝน มีฝนตกหนัก อากาศเย็น ฝึ้งจะไม่บินออกนอกรัง

5. สภาพปัญหาในการเก็บน้ำฝึ้ง พบว่า ในการเก็บน้ำเราต้องตรวจสอบดูรวมฝึ้ง ก่อน ทำการเก็บน้ำฝึ้ง และต้องทำด้วยความระมัดระวัง อย่าให้ฝึ้งแตกรัง เพราะทำให้ฝึ้งต้อยได้ ในการตัดรวฝึ้งต้องใช้ความระมัดระวัง ไม่จับรวฝึ้งแรงจะเกินไป เพราะจะทำให้ตัวอ่อน ฝึ้งจมน้ำฝึ้ง

ภาพที่ 10 ปัญหาฝึ้งทั้งรัง

ภาพที่ 11 การใช้สารเคมี

ภาพที่ 12 มดแดงเข้าทำลารัง

แนวทางการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงฝึ้งโพรงไทรแบบโฮมสเตย์ ภูมิศึกษา ศูนย์บริการ และถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ตำบลสระแก้ว อำเภอท่าศาลา จังหวัด นครศรีธรรมราช

1. แนวทางส่งเสริมภูมิปัญญาในการเลี้ยงฝึ้ง โดยการถ่ายทอดความรู้ในการเลี้ยงฝึ้ง ให้แก่ลูกหลาน ได้เรียนรู้การเลี้ยงฝึ้ง จัดเป็นกลุ่มในชุมชนเพื่อช่วยกันส่งเสริมภูมิปัญญา การเลี้ยงให้คงอยู่ตลอดไป รวมถึงการถ่ายทอดให้กับผู้ที่สนใจที่จะเข้ามาเรียนรู้ ศูนย์การ เรียนรู้มีการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงแก่ประชาชนทั่วไป

2. แนวทางส่งเสริมด้านเศรษฐกิจ พบว่า ควรส่งเสริมให้การเลี้ยงฝึ้งโพรงของเป็น อาชีพที่สร้างรายได้เสริมให้กับชุมชน เพื่อเป็นการสร้างได้เสริมจากการทำสวนยางพารา หรือสวนผลไม้ และส่งเสริมให้น้ำฝึ้งเป็นสินค้าประจำตำบล

3. **แนวทางส่งเสริมในด้านอาชีพ** โดยส่งเสริมให้การเลี้ยงผึ้งเป็นอาชีพเสริม หรืออาชีพหลักให้กับประชาชนในชุมชน หรือประชาชนทั่วไปที่เข้ามาศึกษา ส่งเสริมให้มีการเลี้ยงผึ้งโพรง เนื่องจากการเลี้ยงผึ้งโพรงแทบจะไม่มีต้นทุนในการเลี้ยง ผึ้งโพรงจะให้ผลผลิตตลอดทั้งปี สร้างรายได้เป็นกอบเป็นกำ และสามารถประกอบเป็นอาชีพหลักได้

4. **แนวทางส่งเสริมด้านผลิตภัณฑ์** โดยการส่งเสริมให้มีการออกแบบบรรจุภัณฑ์น้ำผึ้งเพื่อให้เป็นที่น่าสนใจ ส่งเสริมให้น้ำน้ำผึ้งมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ เช่น สบู่ น้ำผึ้ง น้ำสมุนไพรผสมน้ำผึ้ง สบู่ผสมผึ้ง แชมพูสมุนไพรน้ำผึ้ง

อภิปรายผล

ภูมิปัญญาในการเลี้ยงผึ้งโพรงไทยแบบโฮมสเตย์ กรณีศึกษา ศูนย์บริการ และถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ตำบลสระแก้ว อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา

1. **การเลือกสถานที่ตั้งรังผึ้ง** ควรเลือกสถานที่ตั้งรังที่มีน้ำสะอาดและอาหารธรรมชาติเพียงพอ ที่ตั้งรังผึ้งต้องอยู่ในที่ร่มเย็น หรือใต้ร่มไม้ ไม่มีลมโกรก ควรอยู่ใกล้กับแหล่งอาหารของผึ้ง ได้แก่ สวนผลไม้ สวนดอกไม้ เพื่อให้ผึ้งได้ออกหาน้ำหวาน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อรรถวุฒิ อุสัมถะ (2560) ศึกษาเรื่อง การเลือกสถานที่สำหรับเลี้ยงผึ้ง พบว่า สถานที่ที่เหมาะสมต่อการตั้งรังผึ้ง ควรให้อยู่ใกล้กับแหล่งพืชที่เป็นอาหารของผึ้งให้มากที่สุด และมีดอกไม้บานตลอดปี ควรจะเป็นลานโล่งใกล้กับแหล่งน้ำแต่น้ำไม่ท่วม

2. อุปกรณ์ และเครื่องมือที่ใช้การเลี้ยงผึ้ง

2.1 **พันธุ์ผึ้ง** เพื่อเริ่มต้นการเลี้ยงผึ้งสามารถทำได้หลากหลายวิธีขึ้นอยู่กับความสะดวก และความชำนาญของผู้เลี้ยงผึ้ง เช่น การสั่งซื้อจากฟาร์ม หรือสถานที่ที่มีการเลี้ยงอยู่แล้ว หรือต่อจากเกษตรกรมาเลี้ยง ผึ้งที่ดีจะต้องมาจากรังที่สะอาด ไม่มีโรค และนางพญายังสาวจะทำให้รังทนทานนานปี ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ประยูร เบียร์ศาสตร์ (2530) ศึกษาเรื่อง การเลี้ยงผึ้ง และอุปกรณ์ พบว่า การที่จะเลี้ยงผึ้งก็ต้องมีผึ้งเป็นอันดับแรก ควรจะมีเป็นอันดับสุดท้าย ผึ้งที่ดีจะต้องมาจากรังที่สะอาด ไม่มีโรค และนางพญายังสาวจะทำให้รัง ทนทานนานปี

2.2 หีบเลี้ยงผึ้ง ต้องทำด้วยไม้ เพราะทำง่าย และแข็งแรง หีบเลี้ยงผึ้งต้องมีน้ำหนักเบา ออบแห้งสนิท ไม่ยืด ไม่หด และไม่บิดเบี้ยว จะทำขึ้นด้วยวัสดุเหลือใช้ที่มีอยู่ในชุมชน เช่น เศษไม้เก่าที่ได้จากการรื้อบ้าน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ แสนนัด หงส์ทรงเกียรติ (2530) ศึกษาเรื่อง เทคโนโลยีการเลี้ยงผึ้ง พบว่า กล่องเลี้ยงผึ้ง เป็นกล่องรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ตรงหัวท้ายด้านบนของกล่อง จะทำเป็นร่องสำหรับวางคอน โดยหีบเลี้ยงจะมีขาตั้ง เพราะจะมีความปลอดภัยกับผึ้งมากยิ่งขึ้น

2.3 เครื่องพนควัน เป็นอุปกรณ์ที่บรรจุเชื้อเพลิงที่ทำให้เกิดควัน ด้านหลังเจาะรูให้ลมเข้า และมีที่ปั่นลม เวลาปั่นลม จากกระเปาะจะพุ่งตรงเข้าไปในกระป๋อง ทำให้เชื้อเพลิงในกระป๋องติดไฟ เกิดควันพุ่งออกจากกรวยวัสดุเชื้อเพลิงที่ใช้ควรเป็นแอลกอฮอล์ จะทำให้ลดความคร่ำขของผึ้งลงได้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ รัชกร บริรักษ์ (2558) ศึกษาเรื่อง ความสำคัญ และประโยชน์ของการเลี้ยงผึ้ง พบว่า เป็นเครื่องมือที่ทำด้วยโลหะ เช่น สังกะสี แผ่นทองเหลือง หรือแผ่นเหล็กสแตนเลส ลักษณะเป็น กระป๋องทรงกระบอกประกอบด้วยกล่องปั่นลมเข้าไปเพื่อให้เชื้อเพลิงในกระป๋องเผาไหม้ และเป็นควัน พ่นออกมา

2.4 ชุดป้องกันผึ้ง คือ กางเกงขาขาวและเสื้อแขนขาว ที่มีเนื้อผ้าหนาๆ ควรเป็นสีขาวหรือสีที่ไม่ฉูดฉาด รองเท้าควรใช้รองเท้าบูตหรือรองเท้าผ้าใบ อาจจะใส่ถุงมือผ้าหนาๆ หรือถุงมือยางเพื่อป้องกันผึ้งต่อยมือ และสวมหมวกปีกกว้างพร้อมตาข่ายคลุมซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ชะลอ ทองสุพรรณ (2560) ศึกษาเรื่อง การเลือกสถานที่สำหรับเลี้ยงผึ้ง พบว่า ชุดกันผึ้งปกติเป็นชุดหมี่สีขาว แขนขาวรัดข้อมือข้อเท้า หนามากพอที่จะกันผึ้งต่อย รวมถึงถุงมือหนาๆ และ หมวกตาข่ายสำหรับกันผึ้งต่อย

2.5 อุปกรณ์ในการสแตนน้ำผึ้ง ทางกลุ่มใช้เครื่องกรองในการกรองน้ำผึ้ง ไม่มีอุปกรณ์ที่เป็นเครื่องเหยียง โดยใช้มือและช้อนในการบีบอัดน้ำผึ้งออกจากรวง แล้วผ่านเครื่องกรอง และผ้าขาวบาง เพื่อให้ได้น้ำผึ้งที่ใสสะอาด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ขงยุทธ ไวกุล (2530) ศึกษาเรื่อง หลักการเลี้ยงผึ้งและขยายพันธุ์ในประเทศไทย พบว่า อุปกรณ์สแตนน้ำผึ้ง ประกอบด้วย แปรงปัดน้ำผึ้ง มีด ตะแกรงกรองน้ำผึ้ง และถังใส่น้ำผึ้ง

2.6 อุปกรณ์อื่นๆ ที่ใช้ในการเตรียมเพื่อเลี้ยงผึ้งได้แก่ เครื่องมือต่างๆ ที่ใช้ในการทำกล่องเลี้ยงผึ้ง คือ ค้อน ตะปู มีด ลวด เป็นต้น นอกจากเหนือจากอุปกรณ์หลักแล้ว ก็มี มีด หรือคัตเตอร์ สำหรับตัดรวงผึ้ง หม้อหรือภาชนะรองรังรวงผึ้ง ขวดสำหรับใส่น้ำผึ้ง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ จันทิมา คงไพศาล (2560) ศึกษาเรื่อง ประโยชน์ของผึ้ง พบว่า อุปกรณ์ที่ต้องใช้ก็เช่น มีดเล็ก กรรไกร และที่สำคัญที่สุด คือ อุปกรณ์ปฐมพยาบาล

3. วิธีการเลี้ยงผึ้ง เมื่อเลือกสถานที่สำหรับตั้งรัง หาผึ้งโพรงจากธรรมชาติเพื่อนำมาเลี้ยงแล้วก็ปล่อยให้ผึ้งออกหาเกสรตามธรรมชาติ เนื่องจากโดยธรรมชาติแล้วผึ้งโพรงไทยเป็นผึ้งที่ขยันออกหาน้ำหวาน ผึ้งจะออกหาน้ำหวานตามฤดูกาล ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ เกล็ดอม ขวัญหมั่ง (2524) ศึกษาเรื่อง ธรรมชาติของผึ้งพบว่า การเลี้ยงผึ้งโพรงแบบธรรมชาติ ต้องมีสภาพแวดล้อมรายล้อมไปด้วยผืนป่าชุมชน และสวนผลไม้ของชาวบ้านที่ยังคงความสมบูรณ์ของธรรมชาติ และตระเวนหาสวนผลไม้ที่กำลังออกดอกเพื่อนำรังผึ้งไปเก็บอาหารจากเกสรดอกไม้ แต่ที่ภาคใต้มีผึ้งชนิดหนึ่งที่ผลิตน้ำผึ้งคุณภาพดีคือ ผึ้งโพรง โดยใช้พื้นที่บริเวณบ้านและตามสวนผลไม้

4. การดูแลรักษาผึ้ง โดยผู้เลี้ยงผึ้งโพรงต้องเข้าใจพฤติกรรมของผึ้ง ไม่รบกวนผึ้งบ่อยจนเกินไป ต้องมีการจัดการปรับสภาพแวดล้อมภายในรังผึ้งให้เหมาะสม มีการเตรียมขยายรัง เมื่อจำนวนผึ้งเพิ่มขึ้น หมั่นตรวจความเรียบร้อยของตู้ และภายในตู้ ไม่ให้มีศัตรูรบกวน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ กันติศา เขมือน (2559) ศึกษาเรื่อง การเลี้ยงผึ้งโพรงพบว่า ผู้ประสบผลสำเร็จในการเลี้ยงผึ้งส่วนใหญ่ นอกจากจะมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ นิสัยและพฤติกรรมของผึ้งแล้ว หัวใจที่สำคัญที่สุดของการเลี้ยงผึ้งอยู่ที่การจัดการดูแลและปฏิบัติกรภายในรังผึ้ง ต้องจัดการปรับสภาพแวดล้อมในรังให้เหมาะสมให้ผึ้งมีสุขภาพอนามัยดี มีประชากรที่มีคุณภาพ ผู้เลี้ยงผึ้งเข้าใจขั้นตอนในการปฏิบัติต่อผึ้งตามระยะเวลาต่างๆ อย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม

5. การจับผึ้ง วิธีการเก็บรังผึ้ง ต้องมีการสำรวจก่อนจะจับผึ้ง คือ มีน้ำผึ้งปิดฝาบริเวณด้านบนของรวงมากที่สุด เมื่อสำรวจตรวจดูรังผึ้งแล้ว ก็จะทำการเตรียมขุยมะพร้าวพร้อมจุลินทรีย์ใส่ภาชนะแล้วทำการพ่นควันไปที่ทางเข้าออกของผึ้งโพรงไทย ใช้มีดปลายแหลมคมบาง หรือมีดคัตเตอร์ตัดจากข้างนอกเข้ามา นำรวงผึ้งที่ได้ไปดองเฉพาะที่มีน้ำหวานปิดฝา

ใช้มัดสับ หรือส้อมขูดเอาไข่ฝิ่งที่ปิดฝาอยู่ออกวางไว้บนกระชอนที่มีผ้าขาวปูอยู่ทิ้งไว้ให้น้ำฝิ่งหยดจนหมด แล้วจึงนำมาบรรจุขวด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุวิทย์ คำแก้ว (2560) ศึกษาเรื่อง สรรพคุณ และประโยชน์ของน้ำฝิ่ง พบว่า สภาพแวดล้อมของหมู่บ้านล้อมไปด้วยผืนป่า และสวนผลไม้ที่ยังคงความสมบูรณ์ของธรรมชาติ ผู้เลี้ยงฝิ่งมักจะเลี้ยงสายพันธุ์ที่มาจากต่างประเทศเลี้ยงในลัง และตระเวนหาสวนผลไม้ที่กำลังออกดอก เพื่อนำลังรังฝิ่งไปเก็บอาหารจากเกสรดอกไม้

สภาพปัญหาในการเลี้ยงฝิ่งโพรงไทยแบบโฮมสเตย์ กรณีศึกษา ศูนย์บริการ และถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ตำบลสระแก้ว อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช

1. สภาพปัญหาเกี่ยวกับฝิ่ง เวลาจับฝิ่งต้องระวัง ไม่บีบรังฝิ่งแรงเกินไป เพราะจะทำให้ตัวอ่อนลงไปบนน้ำฝิ่งได้ การเกิดเชื้อโรค ในช่วงวัยอ่อน ปัญหาฝิ่งแยกรัง ซึ่งเกิดจากสาเหตุที่ฝิ่งมีประชากรมากภายในรังหนาแน่นเกินไป ปัญหาการทิ้งรัง หรือหนีรัง เป็นพฤติกรรมที่ฝิ่งทิ้งเพื่ออพยพไปอยู่อาศัยใหม่ จนเกลือแร่รังเปล่า การทิ้งรังเกิดจากการอดอยาก ขาดแคลนอาหาร ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของนิคม มณีอินทร์ (2523) ศึกษาเรื่อง คู่มือการเลี้ยงฝิ่ง ตอนที่ 1 พบว่า ตัวฝิ่งมีปัญหาเรื่องโรคของฝิ่ง เกิดขึ้นเฉพาะตัวหนอนในวัยอ่อนโดยตัวหนอนได้กินเชื้อจุลินทรีย์เข้าไปในทางเดินอาหารการแพร่จำนวนเชื้อโรคในระบบทางเดินอาหารของหนอน ทำให้ตัวหนอนฝิ่งต้องกินอาหารมากเป็นพิเศษ เพราะอาหารที่ฝิ่งรับประทานจะมีตัวฆ่าเชื้อจุลินทรีย์อยู่ แต่ถ้ากินจุลินทรีย์เข้าไปมากฝิ่งก็จะมีโอกาสหายน้อย เพราะตัวอ่อนของฝิ่งเป็นตัวอ่อนที่บอบบางเลยทีเดียวยิ่งเหี่ยวตัวมีเชื้อที่บางมากเลยขาดภูมิคุ้มกันในตัว

2. สภาพปัญหาเกี่ยวกับสารเคมี พบว่า ปัจจุบันมีการใช้สารเคมีในการทำเกษตร ไข่ยาฆ่าหญ้า มีการใช้สารเคมีในการทำสวนผลไม้ ไม่ว่าจะเป็นสวนทุเรียน สวนเงาะ มังคุด ผลไม้ต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของพินัย แก้วจันทร์ (2555) กลุ่มเลี้ยงฝิ่งยะลาประสบปัญหาฝิ่งให้น้ำหวานน้อย หลังมีการใช้สารเคมีในการทำเกษตร พบว่า ปัญหาใหญ่ของการเลี้ยงฝิ่ง คือ ฝิ่งให้น้ำหวานที่ลดน้อยลง เนื่องจากเกษตรกรในพื้นที่ หันไปใช้ยาฆ่าแมลงในการทำเกษตร จึงทำให้ฝิ่งไม่สามารถกินน้ำหวานจากเกสรดอกไม้ได้

3. สภาพปัญหาศัตรูผึ้ง ที่พบได้บ่อยๆ คือ แมงมุม จิ้งจก ตุ๊กแก คางคก กบ อึ่งอ่าง นก กิ้งก่า จิ้งเหลน เป็นต้น สัตว์เหล่านี้จะจับกินผึ้งเป็นอาหาร กลิ่นของมดแดง และแมลงสาบ จะทำให้ผึ้งที่รังได้ แมงมุม ชักใยดักผึ้ง ปลวก จะดักกินรังผึ้งทำให้รังเลี้ยวผึ้ง ผุร่อนพังไปไม่สามารถใช้เลี้ยงผึ้งได้ ซึ่งพบว่าสอดคล้องกับการศึกษาของ ศิริศักดิ์ เดียวตระกูล (2558) ศึกษาเรื่อง การเลี้ยงผึ้งพันธุ์ พบว่า สำหรับศัตรูอื่นๆ ที่สามารถรบกวน และกินผึ้งเป็นอาหารได้ คือ แมงมุมหลายชนิดที่ชอบชักใยจับผึ้งบริเวณหน้ารัง กิ้งก่า จิ้งจก คางคก อึ่งอ่าง และกบ ชอบดักกินผึ้งหน้ารังเช่นกัน แมลงปอสามารถจับผึ้งกินในอากาศได้

4. ปัญหาด้านสภาพอากาศ พบว่า อากาศอบอ้าว จะมีฝนหรือมีพายุ ผึ้งรังนั้นจะดูแลและเวลาที่ผึ้งอารมณ์ไม่ดีก็จะดูเป็นพิเศษ ช่วงหน้าฝนที่มีฝนตกมากๆ จะทำให้ผึ้งไม่สามารถออกหาน้ำหวานได้ ในช่วงหน้าฝน มีฝนตกหนัก อากาศเย็น ผึ้งจะไม่บินออกนอกรัง พบว่าสอดคล้องกับการศึกษาของเจริญ ไชยmani (2560) ศึกษาเรื่อง การเลี้ยงผึ้ง พบว่า สภาพปัญหาของผึ้งจะไม่นิยมเลี้ยงฤดูร้อน ที่นิยมเลี้ยงผึ้งโพรงมากที่สุดได้นกหวีด ชาวเกาะสมุย รู้จักเลี้ยงผึ้งมานานเพราะจะทำให้มีน้ำผึ้งมีน้ำที่ดี เพราะเทคนิคการจับผึ้งโพรงมาเลี้ยงตั้งแต่บรรพบุรุษมาแล้ว

5. สภาพปัญหาในการเก็บน้ำผึ้ง พบว่า ในการเก็บน้ำเราต้องตรวจสอบดูรวมผึ้งก่อน ทำการเก็บน้ำผึ้ง และต้องทำด้วยความระมัดระวัง อย่าให้ผึ้งแตกรัง เพราะทำให้ผึ้งต้อยได้ ในการตรวจผึ้งต้องใช้ความระมัดระวัง ไม่จับรวงผึ้งแรงจะเกินไป เพราะจะทำให้ตัวอ่อนผึ้งจมน้ำผึ้ง อุปกรณ์ที่ใช้ในเก็บน้ำผึ้งต้องเป็นอุปกรณ์ที่สะอาด มีดที่ใช้ต้องมีความคม และสะอาด ขวดที่ใช้บรรจุต้องมีการล้างฆ่าเชื้อ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พงศ์เทพ อัครธนกุล (2526) ศึกษาเรื่อง วิเคราะห์ผึ้ง และการเลี้ยงผึ้ง พบว่า การเก็บน้ำผึ้งแบบสมัยเก่า หลังจากที่ได้เก็บผึ้งได้ประมาณ 3 เดือน ให้ทำการตรวจเช็คดูรวงผึ้งว่ามีกิ้งวง และมีขนาด ที่ใหญ่พอจะเก็บผลผลิตได้ หรือไม่โดยการเก็บรวงผึ้ง เกษตรกรไม่ควรเก็บหมดให้เหลือรวงผึ้ง ไว้ประมาณ 3-4 รวง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับขนาดของรวงผึ้งด้วยรวงผึ้งที่เกษตรกรทำการเก็บนั้น ให้ตัดเฉพาะส่วนที่เป็นน้ำผึ้งเท่านั้น

**แนวทางการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงผึ้งโพรงไทยแบบโฮมสเตย์ กรณีศึกษา
ศูนย์บริการ และถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ตำบลสระแก้ว อำเภอท่าเสา จังหวัด
นครศรีธรรมราช**

1. แนวทางส่งเสริมภูมิปัญญาในการเลี้ยงผึ้ง โดยการถ่ายทอดความรู้ในการเลี้ยงผึ้ง
ให้แก่ลูกหลาน ได้เรียนรู้การเลี้ยงผึ้ง จัดเป็นกลุ่มในชุมชนเพื่อช่วยกันส่งเสริมภูมิปัญญา
การเลี้ยงให้คงอยู่ตลอดไป รวมถึงการถ่ายทอดให้กับผู้ที่สนใจที่จะเข้ามาเรียนรู้ศูนย์
การเรียนรู้มีการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงแก่ประชาชนทั่วไป ซึ่งสอดคล้องกับ
การศึกษาของ ทิพย์ทิศา สัมพันธ์มิตร (2556) ศึกษาเรื่อง การอนุรักษ์ภูมิปัญญาการจับผึ้ง
หลวงเพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน พบว่า ภูมิปัญญาในด้านการเลี้ยงผึ้ง พบว่า ความรู้
ความสามารถ ความเชื่อ ความคิดที่สร้างสรรค์ และความสามารถในการเลี้ยงผึ้ง ความรู้และ
ความเชี่ยวชาญในการเลี้ยง เมื่อได้รับการถ่ายทอด ส่งเสริม ปรับปรุง ดัดแปลง ว่ามีคุณค่า
ละเอียด มีลักษณะที่สามารถหาหรือจากผู้ที่มีความรู้ในเรื่องของผึ้ง จากคนเฒ่า คนแก่ และ
นำมาดัดแปลงเพิ่มเติมให้ดีกว่าเดิม

2. แนวทางส่งเสริมด้านเศรษฐกิจ พบว่า ควรส่งเสริมให้การเลี้ยงผึ้งโพรงของเป็น
อาชีพที่สร้างรายได้เสริมให้กับชุมชน เพื่อเป็นการสร้างได้เสริมจากการทำสวนยางพารา
หรือสวนผลไม้ และส่งเสริมให้น้ำผึ้งเป็นสินค้าประจำตำบล เสริมให้มีการเลี้ยงผึ้งโพรงกัน
มากขึ้น การเลี้ยงผึ้งเพื่อเป็นการทำให้เศรษฐกิจภายในชุมชนดีขึ้น การเลี้ยงผึ้งสามารถสร้าง
รายได้เพิ่มขึ้น ทำให้ความอยู่ของประชาชนดีขึ้นด้วย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สังคีต
พิริยะรังสรรค์ (2541 : 37-43) ศึกษาเรื่อง เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง: ข้อเสนอเชิงนโยบาย
พบว่า การเลี้ยงผึ้ง ถือว่าเป็นเศรษฐกิจพึ่งตนเอง การผลิตโดยใช้ประโยชน์จากน้ำผึ้งยัง
เป็นสินค้าที่สามารถส่งออกสู่ตลาดแนวความคิดนี้จึงเห็นว่าก่อนอื่นจะต้องให้เกษตรกรผู้
ที่เศรษฐกิจชุมชน เพราะสามารถสร้างกระบวนการจัดการในด้านเศรษฐกิจให้มีประสิทธิภาพ
อีกด้วย

3. แนวทางส่งเสริมในด้านอาชีพ โดยส่งเสริมให้การเลี้ยงผึ้งเป็นอาชีพเสริม
หรืออาชีพหลักให้กับประชาชนในชุมชน หรือประชาชนทั่วไปที่เข้ามาศึกษา ส่งเสริมให้มีการ
เลี้ยงผึ้งโพรง เนื่องจากการเลี้ยงผึ้งโพรงแทบจะไม่มีต้นทุนในการเลี้ยง ผึ้งโพรงจะให้

ผลผลิตตลอดทั้งปี สร้างรายได้เป็นกอบเป็นกำ และสามารถประกอบเป็นอาชีพหลักได้ เพราะการเลี้ยงผึ้งโพรงเป็นสร้างอาชีพ และรายได้ให้เกษตรกรทั้งจากการขายน้ำผึ้งที่มีคุณภาพ และการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของประยงค์ จึงอยู่สุข (2550) ศึกษาเรื่อง การเลี้ยงผึ้ง และอุปกรณ์ พบว่า การส่งเสริมการเลี้ยงผึ้งในปัจจุบันเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจระดับชุมชนก่อให้เกิดรายได้ และแก้ปัญหาการว่างงานของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางการเงิน เป็นกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง และพึ่งตนเองได้ และเป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะส่งเสริมให้ประชาชนได้เกิดกลุ่มอาชีพที่จำนำหน้าโดยการใช้ผึ้ง หรือน้ำผึ้งมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์

4. แนวทางส่งเสริมด้านผลิตภัณฑ์ โดยการส่งเสริมให้มีการออกแบบบรรจุภัณฑ์ น้ำผึ้งเพื่อให้เป็นที่น่าสนใจ ส่งเสริมให้น้ำผึ้งมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ เช่น สนุน้ำผึ้ง น้ำสมุนไพรผสมน้ำผึ้ง สนุนมผึ้ง แชมพูสมุนไพรน้ำผึ้ง หรือน้ำผึ้งที่ได้้นั้นมาบรรจุขวดหรือหลอด เป็นบรรจุภัณฑ์ที่สวยงาม น่าสนใจ พัฒนากระบวนการผลิตน้ำผึ้งให้มีมาตรฐานยิ่งขึ้น โดยการใช้เครื่องมือที่ทันสมัยยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของดวงพร ศรีสุภาพ (2540) ศึกษาเรื่อง ผลด้านเชื้อราของสารสกัดหยาบนมผึ้งต่อการเกาะติดของ แคนดิดาอัลบิแคนส์ บนผิววัสดุเรซินอะคริลิกชนิดบ่มตัวด้วยความร้อน พบว่า ผึ้งเป็นแมลงที่มีประโยชน์แก่มนุษย์ โดยผลิตภัณฑ์ของผึ้งที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ ได้แก่ น้ำผึ้ง เกสร ใบผึ้ง นมผึ้ง พรอพอลิส และพิษของผึ้ง พบว่า สอดคล้องกับงานวิจัยของ อุดม จิรเสวตกุล (2559) ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหาบางประการและแนวทางแก้ไขปัญหาการเลี้ยงผึ้ง ของผู้เลี้ยงภาคเหนือ พบว่า ใช้ในการผลิตเครื่องสำอางต่างๆ เช่น ลิปสติก น้ำมันแต่งผม ใช้ทำเทียนไข งานหล่อแบบ ใช้ผสมเป็นน้ำยาขัดพื้น ขัดเครื่องหนัง ขัดเฟอร์นิเจอร์ต่างๆ ใช้ผลิตแผ่นรังเทียมที่ใช้การครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะต่อเกษตรกรผู้จับฝั้

- 1) ถ่ายทอดกระบวนการเลี้ยงฝั้โพรงให้แก่เยาวชนที่สนใจในการเลี้ยงฝั้
- 2) ให้เกษตรกรหันมาใส่ใจกับการใช้สารเคมีในการทำการเกษตรยิ่งขึ้น เพราะเป็นการทำลายธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ทำให้ฝั้ไม่สามารถออกหากินได้
- 3) ให้ประชาชนหันมาเลี้ยงฝั้เพื่อรายได้เสริมให้มากยิ่งขึ้น เพราะนอกจากจะสร้างรายได้ให้แล้ว ฝั้ยังช่วยผสมเกสรพืชผลทางการเกษตร ทำให้ได้รับผลผลิตดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะต่อชุมชน

- 1) ให้เกษตรกรในชุมชนหันมาให้ความสำคัญกับการเลี้ยงฝั้ เพราะฝั้สร้างรายได้ให้กับชุมชน
- 2) มีการรวมกลุ่มผู้เลี้ยงฝั้เพื่อนำผลผลิตน้ำฝั้ที่ได้มาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ
- 3) มีการวางแผนสร้างกลุ่มทำให้น้ำฝั้เป็นสินค้าโอท็อปประจำชุมชน

ข้อเสนอแนะต่อภาครัฐ

- 1) ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเล็งเห็นถึงความสำคัญของน้ำฝั้
- 2) สามารถขอคำแนะนำ หรือปรึกษาได้จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 3) ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถเข้ามาช่วยเหลือเกษตรกรผู้เลี้ยงฝั้ได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาเรื่อง การแปรรูปผลิตภัณฑ์น้ำฝั้จากการเลี้ยงฝั้โพรงไทยเพื่อส่งเสริมอาชีพท้องถิ่น กรณีศึกษา ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ตำบลสระแก้ว อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช
- 2) ควรศึกษาเรื่อง การเลี้ยงฝั้โพรงไทยในสวนผลไม้เพื่อส่งเสริมอาชีพท้องถิ่น กรณีศึกษา ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ตำบลสระแก้ว อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช

3) การศึกษาเรื่อง การเลี้ยงผึ้งโพรงไทยในสวนยางพาราเพื่อเสริมรายได้
กรณีศึกษา ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ตำบลสระแก้ว อำเภอท่าศาลา
จังหวัดนครศรีธรรมราช

รายการอ้างอิง

- กันติสา เขมื่อน. (2559). *การเลี้ยงผึ้งโพรง*. (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อ 22 ธันวาคม 2559. จาก :
<https://sites.google.com/site/karteiyngphungphong/khn-a-phu-cad-tha>
- เกลื้อม ขวัญหมั่ง. (2524). *ธรรมชาติของผึ้ง*. กรุงเทพมหานคร: พฤษศิริ
- จันทิมา คงไพศาล. (2560). *ประโยชน์ของผึ้ง*. (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อ 19 ตุลาคม 2560. จาก :
<http://www.agriman.doa.go.th/beegroup/bee2.htm>
- ชะลอ ทองสุพรรณ. (2560). *การเลือกสถานที่สำหรับเลี้ยงผึ้ง*. (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อ
19 ตุลาคม 2560. จาก : <http://sara-nukromthai.or.th/sub/book/book.php?book=15&chap=2&page=t15-2-infod-etait08.html>
- ดวงพร ศรีสุภาพ. (2540). ผลด้านเชื้อราของสารสกัดหยาบนมผึ้งต่อการเกาะติดของแคนดิดาอัลบิแคนส์ บนผิววัสดุเรซินอะคริลิกชนิดบ่มตัวด้วยความร้อน. *วิทยาสารทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ว.ทันต.มศว)*, 10(1), 32-43.
- ทิพย์ทิวา สัมพันธ์มิตร. (2556). การอนุรักษ์ภูมิปัญญาการจับผึ้งหลวงเพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน. *วารสารวิทยาลัยทักษิณ*. 16(2), 1-11.
- นภาพรณ คงทอง. (2558). *การส่งเสริมเลี้ยงผึ้งโพรงไทย*. (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อวันที่ 14 กันยายน 2561. จาก : <https://www.truelookpanya.com/knowledge/content/59728/ani-agrliv-agr->

